

GMINA SANOK

**Raport z wykonania „Programu
Ochrony Środowiska dla Gminy Sanok
na lata 2015-2018 z perspektywa na
lata 2019-2022” w okresie 2015-2016**

Sanok 2017

Opracowała:

mgr inż. Agnieszka Marszałek

Spis treści

1. WPROWADZENIE	4
2. ZAKRES DANYCH PODSTAWOWYCH, DOKUMENTY BAZOWE DO RAPORTU Z REALIZACJI PROGRAMU ZA LATA 2015-2016.....	4
3. REALIZACJI ZADAŃ Z UWZGLĘDNIENIEM ZAŁOŻONYCH W PROGRAMIE CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA.....	5
3.1. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy Sanok.	5
3.2. Ochrona przyrody, krajobrazu i różnorodności biologicznej na terenie Gminy Sanok.....	6
3.3. Ochrona terenów leśnych.....	10
3.4. Gospodarka odpadami.....	10
3.4.1. Zadania własne.....	10
3.4.2. Zadania wynikające z krajowych programów.....	12
3.5. Ochrona wód i kształtowanie zasobów wodnych na terenie Gminy Sanok.....	12
3.6. Ochrona wód i kształtowanie zasobów wodnych – zadania koordynowane.....	13
3.7. Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i przeciwdziałanie zmianom klimatu na terenie gminy.....	14
3.7.1. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.....	14
3.7.2. Budowa i modernizacja dróg gminnych.....	14
3.7.3. Opracowanie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej.....	14
3.7.4. Wdrażanie zapisów Planu Gospodarki Niskoemisyjnej.....	14
3.7.5. Budowa ścieżek rowerowych.....	15
3.7.6. Kontrola zakazów spalania odpadów w urządzeniach grzewczych i na otwartych przestrzeniach.....	15
3.8. Ograniczenia zanieczyszczeń powietrza i przeciwdziałania zmianom klimatu – zadania koordynowane.....	15
3.8.1. Modernizacja dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych na terenie Gminy Sanok.....	15
3.8.2. Realizacja zapisów Programu Ochrony Powietrza dla Strefy Podkarpackiej.....	16
3.9 Podnoszenia komfortu akustycznego mieszkańców Gminy Sanok.....	16
3.10. Minimalizacja oddziaływań promieniowania elektromagnetycznego.....	16
3.11. Ochrona gleb przed degradacją.....	16
4. ANALIZA PORÓWNAWCZA	17
5. PODSUMOWANIE I WNIOSKI.....	20

Tabela 1 Działania edukacyjne	5
Tabela 2 Pomniki przyrody na terenie Gminy Sanok.....	7
Tabela 3 Wymiar lasów w latach 2015 i 2016 [Źródła GUS].....	10
Tabela 4 Wskaźniki dotyczące zbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych 2015-2016.	11
Tabela 5 Wskaźniki dotyczące zbierania odpadów zawierających azbest.....	12
Tabela 6 Nakłady na infrastrukturę wodociągową i kanalizacyjną.	13
Tabela 7 Wykaz inwestycji w zakresie termomodernizacji w latach 2015 - 2016	14
Tabela 8 Wykaz wyremontowanych dróg gminnych.....	14
Tabela 9 Dotacje na modernizację dróg publicznych.....	15
Tabela 10 Grunty poddane i wymagające rekultywacji.....	17
Rysunek 1 Rozmieszczenie form ochrony przyrody.	6

1. WPROWADZENIE

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 roku „Prawo ochrony środowiska” (Dz.U. z 2017 r. poz. 519) Wójt Gminy Sanok co 2 lata powinien przedstawić Raport z realizacji Programu Ochrony Środowiska. „Program Ochrony Środowiska dla gminy Sanok na lata 2015-2018 z perspektywą na lata 2019-2022”, przyjęty Uchwałą Nr XVII/144/2016 Rady Gminy Sanok z dnia 26.02.2016 r., obejmował cele i zadania środowiskowe, odnoszące się do aspektów środowiskowych, usystematyzowanych według priorytetów. Ustawa „Prawo ochrony środowiska” nie określa wymagań dotyczących formy i struktury sprawozdania z realizacji gminnego programu ochrony środowiska. W samym Programie założono, iż ocena realizacji programu polegać będzie przede wszystkim na monitorowaniu czyli obserwacji zmian w wielu wzajemnie ze sobą powiązanych sferach funkcjonowania.

W obowiązującym Programie Ochrony Środowiska założono, że system monitoringu dla gminy, w celu uzyskania kompatybilnych informacji powinien zawierać działania w zakresie zbierania danych liczbowych, uporządkowania, przetworzenia i analizy zebranych danych, przygotowania raportów z realizacji zadań ujętych w programie, analizy porównawczej osiągniętych wyników z założeniami programu. Identyfikacja ewentualnych rozbieżności oraz analiza przyczyn odchyleń i określenie działań korygujących polegających powinno być podstawą do aktualizacji programu.

Raport z realizacji programu winien być wykonany co dwa lata. W Program Ochrony Środowiska dla gminy Sanok określono terminy sporządzenia raportów z realizacji Programu, które przypadają na lata 2017 i 2019. Opracowanie aktualizacji dokumentu winno nastąpić w 2019 roku.

2. ZAKRES DANYCH PODSTAWOWYCH, DOKUMENTY BAZOWE DO RAPORTU Z REALIZACJI PROGRAMU ZA LATA 2015-2016

Dane podstawowe do wykonania Raportu z wykonania Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Sanok za lata 2015-2016 stanowią głównie:

- 1) Program ochrony środowiska dla Gminy Sanok na lata 2015-2018 z perspektywą na lata 2019-2020
- 2) sprawozdania opisowe z wykonania budżetu za lata 2015 i 2016
- 3) informacje statystyczne GUS
- 4) raporty o stanie środowiska w województwie podkarpackim wykonywane przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie
- 5) informacje z innych źródeł oraz opracowania własne.

3. REALIZACJI ZADAŃ Z UWZGLĘDNIENIEM ZAŁOŻONYCH W PROGRAMIE CELÓW OCHRONY ŚRODOWISKA.

3.1. Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców Gminy Sanok.

Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców jest realizowane poprzez udostępnienie informacji o środowisku, informowanie o obowiązkach, zakazach i nakazach wynikających z uregulowań prawnych dotyczących ochrony środowiska oraz dobrych i sprawdzonych praktykach korzystnych dla środowiska. W ramach edukacji ekologicznej prowadzone są konkursy i akcje promujące segregację odpadów, podnoszące świadomość szkodliwego spalanie odpadów i znaczenie czystego powietrza, właściwego pozbywania się odpadów zawierających azbest.

Tabela 1 Działania edukacyjne

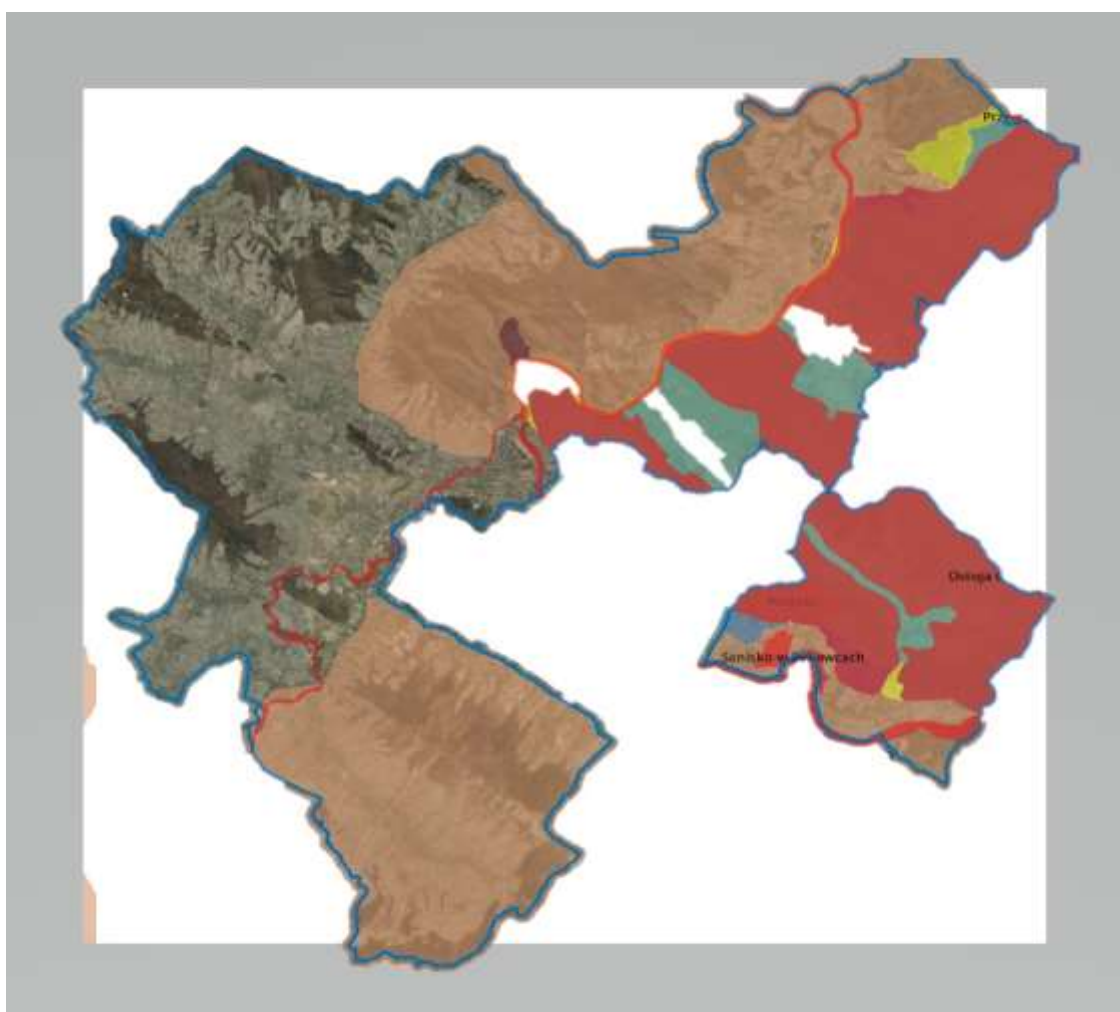
Lp.	Element działania	Jednostka realizująca
1	Kampania dotycząca szkodliwości niskiej emisji. W ramach kampania przeprowadzany jest corocznie konkurs dla szkół „Jakie powietrze – takie życie”. Akcja prowadzona była we wszystkich gimnazjach. W 2015 roku konkurs dotyczył przygotowania prezentacji multimedialne na temat wpływu niskiej emisji na zdrowie i życie człowieka. W roku 2016 konkurs obejmował przygotowanie plakatu pod hasłem „Czyste powietrze – zdrowy człowiek” .	Wójt Gminy Sanok
2	Akcja prowadzona przez Fundację Ekologiczną ARKA „Listy dla ziemi”. Akcja prowadzona była corocznie w tym również w roku 2015 i 2016 we wszystkich szkołach podstawowych i przedszkolach. W ramach akcji prowadzone są przez szkoły różne działania ekologiczne: happeningi, sadzenia drzew, teatryki ekologiczne, spotkania z ciekawymi ludźmi, konkursy piosenek ekologicznych.	Fundacja Ekologiczna ARKA Wójt Gminy Sanok
3	Akcje i konkursy prowadzone przez szkoły na terenie Gminy Sanok realizowane samodzielnie w związku z Dniem Ziemi oraz w ramach kampanii zewnętrznych	Szkoły Podstawowe Gimnazja
4	Sprzątanie świata w związku z Dniem Ziemi - corocznie	Szkoły Podstawowe Gimnazja Sołectwo Mrzygłód Sołectwo Załuż
5	Wydruk ulotek dotyczących segregacji i rozprowadzanie wśród mieszkańców - corocznie	Wójt Gminy Sanok
6	Festiwal Piosenki Ekologicznej - corocznie	Zarząd LOP
7	Festyn Zdrowia - 2015	Gimnazjum w Niebieszczańach

Na wykonywanie działań edukacji ekologicznej z zakresu ochrony środowiska wydatkowano z budżetu 5.104 zł.

3.2. Ochrona przyrody, krajobrazu i różnorodności biologicznej na terenie Gminy Sanok.

Promocja walorów przyrodniczych gminy.

Na terenie Gminy Sanok występuje kilka form ochrony przyrody, w tym obszary chronionego krajobrazu, które zajmują ponad 60% całego terytorium gminy. Ważny element przyrodniczy gminy stanowią zabytkowe parki, które są miejscami występowania różnorodności przyrodniczej zarówno w obrębie roślin jak i zwierząt. Na terenie Gminy Sanok występują liczne gatunki chronionych zwierząt, ptaków i roślin. Nieprzeciętne walory krajobrazowe oraz drobne elementy środowiska przyrodniczego promowane są na kalendarzach wydawanych przez Urząd Gminy Sanok, folderach, informatorach, publikacjach dotyczących Gminy Sanok.

Rysunek 1 Rozmieszczenie form ochrony przyrody. [Źródło: <http://www.portal.gison.pl/sanok/>]

Na terenie Gminy Sanok znajdujemy:

- 1) obszary chronionego krajobrazu:
 - Obszar Chronionego Krajobrazu Beskidu Niskiego,
 - Wschodniobeskidzki Obszar Chronionego Krajobrazu,
- 2) park krajobrazowy – Park Krajobrazowy Gór Słonnych,

- 3) obszary Natura 2000,
- 4) rezerwaty przyrody – Rezerwat „Polanki” w Bykowcach,
- 5) stanowiska dokumentacyjne – Czerwona Glinka w Dębnej, Skarpa w Międzybrodziu,
- 6) użytki ekologiczne - Wychodnia Skalna,
- 7) pomniki przyrody.

Pielęgnacja i zabezpieczenie pomników przyrody ożywionej i nieożywionej.

Tabela 2 Pomniki przyrody na terenie Gminy Sanok.

Miejscowość	Opis obiektu	Nazwa	Własność	Akt tworzący formę ochrony przyrody	Data utworzenia pomnika przyrody
Łodzina	Dąb szypułkowy o wymiarach: obwód pnia na wys. 1,3m=470cm, wys. 28m, wiek ok. 350 lat		Własność prywatna	Orz. PWRN w Rzeszowie Nr RLoP.-410/P/198/68 z 30.04.1968 r.	30.04.1968
Falejówka	Lipa o wym.: obwód pnia 465cm, wys. 23m, wiek ok. 300 lat		Gmina Sanok	Orz. PWRN w Rzeszowie Nr RLoP.-004-13/74 z 8.05.1974 r.	08.05.1974
Załuż	3 jesiony: 297cm, 318cm, 367cm, wysokość: 21m, 22m, 23m, wiek od 300 do 400 lat		Własność prywatna	Dec. Nr RLS.III.7141/38/78 z 4.09.1978 r.	04.09.1978
Załuż	Dąb szypułkowy: 400cm, wys. 24m, wiek ok. 400 lat		Powiat Sanocki	Dec. Nr RLS.III.7141/38/78 z 4.09.1978 r.	04.09.1978
Hłomcza	2 dęby o wymiarach: 540cm, 660cm, wysokość 20m i 16m, wiek od 700 do 800 lat		Parafia Grekokatolicka	Dec. Nr RLS.III.7141/46/78 z 20.09.1978 r.	20.09.1978
Bykowce	Wychodnia skalna w kształcie muru zbudowana z piaskowca ciężkowickiego	Mały Kamień	Skarb Państwa w zarządzie LP	Uch. Nr XXVI/174/05 Rady Gminy Sanok z 28.04.2005 r. w sprawie uznania skał za pomniki przyrody	28.04.2005
Bykowce	Wychodnia skalna w kształcie baszty zbudowana z piaskowca ciężkowickiego	Duży Kamień	Skarb Państwa w zarządzie LP	Uch. Nr XXVI/174/05 Rady Gminy Sanok z 28.04.2005 r. w sprawie uznania skał za pomniki	28.04.2005

				przyrody	
Srogów Górny	Dąb szypułkowy o obwodzie pnia 370cm		Skarb Państwa w zarządzie LP	Uch. Nr XXVI/173/05 Rady Gminy Sanok z 28.04.2005 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody	28.04.2005
Dobra	Lipa szerokolistna o obwodzie pnia 330cm		Skarb Państwa w zarządzie LP	Uch. Nr XXVI/173/05 Rady Gminy Sanok z 28.04.2005 r. w sprawie uznania drzew za pomniki przyrody	28.04.2005
Tyrawa Solna	Źródło solankowe	Warzelnia	Gmina Sanok	Uch. Nr XLIV/369/14 Rady Gminy Sanok z 30.04.2014 r. w sprawie ustanowienia pomnika przyrody	30.04.2014

[Źródło: dane własne]

W latach 2015-2016 wykonano ogrodzenie i zabezpieczenie pomnika przyrody nieożywionej - źródło solankowe „Warzelnia”.

Nie podejmowano innych działań w zakresie prac pielęgnacyjnych w obejmujących pomniki przyrody.

Bieżące utrzymanie zieleni.

W ramach bieżącego utrzymania zieleni prowadzone są wycinki drzew (zagrożających bezpieczeństwu, obumarłych, uszkodzonych oraz kolidujących z realizowanymi inwestycjami), pielęgnacje oraz nowe nasadzenia.

Dla podniesienia walorów estetycznych i krajobrazowych preferowane są do sadzenia drzewa liściaste rodzimych gatunków: lipy, klony, jarzęby, dęby.

Wokół obiektów publicznych prowadzone są nasadzenia krzewów ozdobnych.

W okresie objętym analizą, czyli w latach 2015 – 2016 wydatkowano 55.115,62 zł.

Uwzględnianie w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego form ochrony przyrody oraz obszarów przyrodniczo cennych.

W przyjmowanych Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego wprowadza się obszary ochronne w postaci zieleni wysokiej oraz zieleni niskiej, a także obszary występowania siedliska chronionych gatunków, w szczególności roślin.

W roku 2015 uchwalono 3 Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego „Strachocina 12” -uchwała Nr XII/82/2015 z dnia 16.10.2015 r., „Falejówka 8” – uchwała Nr V/26/2015 z dnia 10.03.2015 r., „Dębna 2” – uchwała Nr IX/60/2015 r. z dnia 25.06.2015 r. Przyjęte plany zostały poprzedzone analizą i oceną strategiczną oddziaływania na środowisko.

Rewitalizacja zabytkowych parków.

Na terenie Gminy Sanok znajdują się parki objęte ochroną konserwatorską stanowiące zarówno własność zarówno Gminy Sanok jak i innych podmiotów zewnętrznych. Parki stanowiące własność Gminy Sanok znajdują się w miejscowościach:

- 1) Pisarowce – zespół dworsko-parkowy w Pisarowcach,
- 2) Kostarowce – zabytkowy park w Kostarowcach,
- 3) Markowce – część zabytkowego parku w Markowcach,
- 4) Falejówka – zespół dworsko-parkowy w Falejówce.

Parki stanowiące własność innych podmiotów znajdują się w miejscowościach:

- 1) Załuż – zespół dworsko-parkowy w Załużu,
- 2) Jurowce – zespół dworsko-parkowy w Jurowcach.

W 2015 roku przygotowano projekt koncepcyjny rewitalizacji parku w Kostarowcach wraz z inwentaryzacją drzewostanu. W 2016 roku został wyłoniony wykonawca prac w zakresie uprządkowania i rewitalizacji zieleni w przedmiotowym parku oraz rozpoczęto prace pielęgnacyjne.

W okresie 2015 i 2016 prowadzono bieżące utrzymanie zieleni w parkach Gminy Sanok: usuwanie drzew zagrażających bezpieczeństwu, uszkodzonych lub połamanych, koszenia na terenie parków, wykonywano opinie dendrologiczne drzewostanu.

Kontrola przestrzegania przepisów o ochronie przyrody w trakcie gospodarczego wykorzystania zasobów przyrody.

Nad właściwym wykonywaniem przedsięwzięć, w których zachodzi wykorzystywanie zasobów przyrody, czuwają organy ochrony środowiska: Wójt Gminy Sanok, Starosta Sanocki, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie.

Wójt Gminy Sanok, posiadający uprawnienia w zakresie ochrony terenów zieleni wydał 861 decyzji w okresie 2015-2016 dotyczących usuwania drzew i krzewów.

Starosta Sanocki wydawał zezwolenia na usuwanie drzewa na terenach, których właścicielem jest Gmina Sanok.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie wydawał opinie dla przedsięwzięcia mogące potencjalnie oddziaływać na środowisko, uzgadniał raporty oddziaływania na środowisko, wydawał decyzje zezwalające na odstępstwa od zakazów

w stosunku do gatunków chronionych, zajmował stanowisko w zakresie wpływu inwestycji na obszary Natura 2000.

3.3. Ochrona terenów leśnych.

Ochrona terenów leśnych powinna być realizowana przez racjonalną gospodarkę drzewem, nasadzenie uzupełniające, zalesienia terenów o niskich klasach bonitacyjnych gleb oraz terenów o dużych spadkach.

Krajowy Program Zwiększania Lesistości zakłada zwiększenie lesistości na terenie kraju do 30% w 2020 roku oraz do 33% w 2050 roku.

Zalesianie terenów na obszarze gminy jest prowadzone przez właścicieli prywatnych oraz Nadleśnictwa Brzozów i Lesko a także Gminę Sanok.

Tabela 3 Wymiar lasów w latach 2015 i 2016 [Źródła GUS]

Lp.	Wymiar lasów	2015 rok	2016 rok
1	Powierzchnia lasów ogółem [ha]	9 178,88 ha	9 239,40 ha
2	Lesistość [%]	39,6 %	39,9 %
3	Powierzchnia lasów SP [ha]	5 729,00 ha	5 781,00 ha
4	Powierzchnia lasów SP w zarządzie Lasów Państwowych [ha]	5 716,93 ha	5 771,20 ha
5	Powierzchnia lasów gminnych [ha]	2 133,00 ha	2 133,00 ha
6	Powierzchnia lasów prywatnych [ha]	1 316,53 ha	1 325,46 ha

[Źródło: GUS]

Lesistość na terenie Gminy Sanok jest wyższa niż założona w *Krajowym Programie Zwiększenia Lesistości* i wykazuje tendencję wzrostową.

Gospodarka leśna na terenach stanowiących mienie wiejskie prowadzona jest na podstawie Uproszczonego Planu Urządzania Lasu na okres od 1.01.2008 r. do 31.12.2017 r.

W okresie 2015-2016 na gospodarkę leśną wydatkowano 827.425,82 zł.

3.4. Gospodarka odpadami.

3.4.1. Zadania własne.

Organizacja odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych jest zadaniem własnym gminy. W celu realizacji tego zadania Wójt Gminy Sanok podejmował działania w zakresie:

- 1) aktualizacji uchwał dotyczących utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Sanok,
- 2) ustalania opłaty za gospodarowanie odpadami,
- 3) objęcia odbiorem odpadów komunalnych właścicieli nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych,
- 4) organizacji odbioru i zagospodarowania odpadów,
- 5) organizacji i utrzymania gminnych punktów selektywnej zbiórki odpadów,

- 6) sprawozdawczości w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi,
- 7) analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy.

Prowadzone działania można scharakteryzować ilością zbieranych odpadów, masą odpadów poddanych poszczególnym procesom zagospodarowania, liczbą mieszkańców objętych systemem odbioru w latach 2015 i 2016.

Tabela 4 Wskaźniki dotyczące zbierania i zagospodarowania odpadów komunalnych 2015-2016.

Lp.	Miernik	Jedn.	2015	2016
1	Masa odpadów zebranych i odebranych - ogółem	Mg	1755	2158
2	Masa odebranych odpadów zmieszanych	Mg	1113	1277
3	Odsetek masy odpadów odebranych w formie zmieszanej	%	63	59
4	Masa odpadów odebranych i zebranych w formie selektywnej	Mg	642	881
5	Odsetek masy odpadów odebranych i zebranych w formie selektywnej	%	36	41
6	Masa odpadów poddanych ponownemu wykorzystaniu lub recyklingowi	Mg	288	317
7	Odsetek masy odpadów poddanych ponownemu wykorzystaniu lub recyklingowi	%	16	15
8	Masa odpadów komunalnych poddanych składowaniu bez przetwarzania	Mg	55	81
10	Odsetek masy odpadów komunalnych poddanych składowaniu bez przetwarzania	%	3	4
11	Odsetek mieszkańców gminy objętych zorganizowanym systemem zbierania i odbierania odpadów	%	99	99
12	Odsetek mieszkańców gminy objętych zorganizowanym systemem selektywnego zbierania i odbierania odpadów	%	73	80
13	Liczba PSZOK	Szt.	1	2
14	Liczba sprawozdań Wójta z gospodarowania odpadami komunalnymi	Szt.	1	1
15	Liczba opracowanych i udostępnionych na stronach internetowych analiz gospodarki odpadami	Szt.	1	1

[Źródło: dane własne]

Ponadto realizowano inne zadania dotyczące utrzymania czystości i porządku:

- 1) likwidowano „dzikie wysypiska śmieci”
 - w 2015 roku usunięto 148,87 Mg, a koszty likwidacji wyniosły 116.392,02 zł;
 - w 2016 roku usunięto 218,80 Mg, a koszty likwidacji wyniosły 174.487,88 zł;
- 2) prowadzono kontrole w zakresie wynikającym z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz *Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie Gminy Sanok*,
- 3) prowadzono postępowania w zakresie nakazania usunięcia odpadów z miejsc nieprzeznaczonych do ich składowania lub magazynowania, zgodnie z ustawą o odpadach.

3.4.2. Zadania wynikające z krajowych programów.

Gospodarowanie odpadami wyrobów zawierających azbest.

Zgodnie z *Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032* wykorzystywanie wyrobów zawierających azbest na terenie całego kraju powinno zakończyć się do roku 2032.

Gmina Sanok prowadzi działania obejmujące:

- 1) wykonanie inwentaryzacji materiałów zawierających azbest na terenie całej gminy oraz przekazywanie jej wyników dla krajowej bazy azbestowej,
- 2) organizuje i dofinansowuje odbiór azbestu od mieszkańców,

Odbieranie zużytych materiałów zawierających azbest od mieszkańców Gminy Sanok organizowane jest w ramach działania współfinansowanego ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie oraz Narodowego Funduszu Ochrony środowiska i Gospodarki Wodnej oraz środków budżetowych Gminy Sanok.

Tabela 5 Wskaźniki dotyczące zbierania odpadów zawierających azbest.

Lp.	Miernik	2015	2016
1.	Masa odebranych wyrobów zawierających azbest	49,58 Mg	145,925 Mg
2.	Liczba właścicieli nieruchomości od których odebrano wyroby zawierające azbest	30	65
3.	Poniesione nakłady na odbieranie i unieszkodliwianie azbestu ogółem	16.331 zł	47.519 zł
	w tym		
3.1	WFOŚiGW w Rzeszowie	4.877 zł	11.896 zł
3.2	NFOŚiGW	6.967 zł	16.994 zł
3.3	budżetowe Gminy Sanok	4.487 zł	18.629 zł

[Źródło: dane własne]

3.5. Ochrona wód i kształtowanie zasobów wodnych na terenie Gminy Sanok.

Cel środowiskowy „Ochrona wód i kształtowanie zasobów wodnych” obejmuje działania inwestycyjne: budowę nowych i rozbudowę istniejących sieci kanalizacji sanitarnej, budowę sieci wodociągowych, budowę oczyszczalni ścieków aglomeracji Mrzygłód oraz zadania nieinwestycyjne jak prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków, czy wspieranie finansowe budowy indywidualnych systemów oczyszczania ścieków.

W latach 2015 i 2016 realizowano przewidziane działania obejmujące:

- 1) budowę sieci kanalizacji sanitarnych
- 2) budowę przyłączy kanalizacji sanitarnych

- 3) budowę magli stali wodociągowej
- 4) budowę sieci wodociągowej.

Tabela 6 Nakłady na infrastrukturę wodociągową i kanalizacyjną.

Lp.	Miernik	2015	2016
1.	Nakłady na budowę wodociągów	2.241.749 zł	908.539 zł
2.	Nakłady na budowę kanalizacji	2.827.601 zł	2.240.092 zł
		5.069.350 zł	3148.631 zł

[Źródło: dane własne]

W obszarze działań pozainwestycyjnych realizowanym w sposób ciągły jest prowadzenie rejestru przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych. Rejestr aktualizowany jest co kwartał na podstawie informacji przekazywanych przez przedsiębiorców posiadających zezwolenia na opróżnianie zbiorników bezodpływowych. Wójt przyjmuje również zgłoszenia w zakresie instalacji, które nie wymagają zezwolenia na wprowadzanie substancji do środowiska takich ja przydomowe oczyszczalnie ścieków.

3.6. Ochrona wód i kształtowanie zasobów wodnych - zadania koordynowane.

Działaniami mającymi wpływ na kształtowanie zasobów wodnych są bieżąca konserwacja cieków wodnych, monitorowanie cieków wodnych oraz utrzymanie ich w należytym stanie i konserwacja rowów melioracyjnych. Zadania te należą do właścicieli cieków wodnych i urządzeń wodnych, wśród których z uwagi na obszar własności należy w pierwszej kolejności wymienić Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, Podkarpaci Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Rzeszowie. Utrzymanie melioracji szczegółowych należy do właścicieli gruntów w tym osób fizycznych, osób prawnych, Gminy Sanok i Powiatu Sanockiego. Na terenie Gminy Sanok nie działają spółki wodne zajmujące się konserwacją rowów melioracyjnych. Ze względu na znaczne zmiany struktury użytkowania gruntów, rozwój terenów budowlanych kosztem terenów przeznaczonych do użytku rolniczego, pozostawianie gruntów w stanie nieużytkowanym w wyniku zaniku działalności rolniczej, urządzenia melioracyjne w szczególności rowy znajdują się w złym stanie technicznym i nie spełniają swojej funkcji. Dużym problemem w zakresie utrzymania drożności rowów melioracyjnych jest nadmierny rozwój populacji bobra europejskiego. Zakładane żeremia, podkopy i tunele wykonywane w brzegach cieków oraz tamy powodują niszczenie skarp rowów osuwanie się brzegów oraz podtopienia terenów. Wójt Gminy Sanok występował do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie o wydanie zezwoleń na usuwanie tam babra europejskiego na rowach Skarbu Państwa przyległych do działek gminnych, a także kierował zgłoszenia do właścicieli innych urządzeń w szczególności Podkarpackiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Rzeszowie oraz Regionalnego Zarządu Gospodarki wodnej w Krakowie.

Program Ochrony Środowiska nie przewiduje mierników realizacji zadań koordynowanych dla tego celu.

3.7. Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i przeciwdziałanie zmianom klimatu na terenie gminy.

3.7.1. Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.

Termomodernizacja budynków jest istotnym elementem ograniczenia niskiej emisji poprzez zwiększenie efektywności energetycznej budynków. W okresie 2015 - 2016 przeprowadzono termomodernizację trzech obiektów stanowiących własność Gminy Sanok.

Tabela 7 Wykaz inwestycji w zakresie termomodernizacji w latach 2015 - 2016

Lp.	Obiekt	Zakres inwestycji	Wartość nakładów [zł]
1	WDK Bykowce	Wykonanie ocieplenia ścian budynku.	73.385,42
2	Falejówka (OSP)	Ocieplenie budynku, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej	45.910,00
3	WDK Srogów Górny	Termomodernizacja wraz z robotami towarzyszącymi	126.781,95
Razem			246.077,37

[Źródło: dane własne]

3.7.2. Budowa i modernizacja dróg gminnych.

Modernizacja i budowa dróg gminnych obejmują remonty bieżące, wymianę i poprawę nawierzchni, utwardzanie dróg gruntowych.

Tabela 8 Wykaz wyremontowanych dróg gminnych.

Lp.	Rok	Długość wyremontowanych dróg	Wartość nakładów [zł]
1	2015	Wyremontowanych 12,25 km	1.458.297,-
		- w tym utwardzono 5,35 km	473.568,-
2	2016	Wyremontowanych 17,25 km	1.347.895,-
		- w tym utwardzono 9,814 km	697.935,-
Razem nakłady na modernizację dróg			2.806.192

[Źródło: dane własne]

3.7.3. Opracowanie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej został opracowany i przyjęty Uchwałą Rady Gminy Sanok Nr XVI/127/16 z dnia 22.01.2016 r. Plan uzyskał pozytywną opinię instytucji doradczej w zakresie zadań energetyki – Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie.

3.7.4. Wdrażanie zapisów Planu Gospodarki Niskoemisyjnej.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej obejmuje działania związane z termomodernizacją budynków użyteczności publicznej, modernizacją i budową dróg, rozbudową infrastruktury dostarczającej energię i gaz ziemny, rozwój odnawialnych źródeł energii,

wymianą źródeł ciepła na ekologiczne oraz działania nieinwestycyjne, jak edukacja ekologiczna i rozwój usług elektronicznych.

Działania realizowane w okresie sprawozdawczym przez Gminę Sanok dotyczyły głównie modernizacji nawierzchni drogowej, termomodernizacji budynków użyteczności publicznej, działań edukacyjnych.

3.7.5. Budowa ścieżek rowerowych.

Zadanie to nie zostało zrealizowane w okresie raportowania. Planuje się pozyskanie środków na budowę ścieżek rowerowych i spacerowych w kolejnych latach objętych Programem.

3.7.6. Kontrola zakazów spalania odpadów w urządzeniach grzewczych i na otwartych przestrzeniach.

Zakaz spalania odpadów poza instalacjami spełniającymi wymogi spalarni wynika z ustawy z dnia 14 grudnia 2012r. o odpadach. Za spalanie odpadów ustawa przewiduje kare grzywny której maksymalna wysokość może wynosić 5 tys. złotych.

W okresie raportowania przeprowadzono kontrole, które były inicjowane zgłoszeniami mieszkańców o problemach z uciążliwym zapachem pochodzącym z kominów.

W 2015 roku kontrole były podejmowane w Bykowcach i Strachocinie.

W 2016 roku kontrole były podejmowane w Markowce i Sanoczku.

3.8. Ograniczenia zanieczyszczeń powietrza i przeciwdziałania zmianom klimatu – zadania koordynowane.

Działania mające wpływ na ograniczenie zanieczyszczeń realizowane przez inne podmioty dotyczą modernizacji dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych oraz realizacji zapisów Programu Ochrony Powietrza dla Strefy Podkarpackiej.

3.8.1. Modernizacja dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych na terenie Gminy Sanok.

Wszystkie jednostki odpowiedzialne za drogi publiczne inne niż gminne podejmowały działania w zakresie remontów nawierzchni i modernizacji dróg.

Dodatkowo Gmina Sanok udzieliła dotacji na remonty dróg publicznych wojewódzkich i powiatowych.

Tabela 9 Dotacje na modernizację dróg publicznych.

Lp.	Kategoria drogi	Kwota dofinansowania [zł]
1	Drogi wojewódzkie	126.829 zł
2	Drogi powiatowe	530.157 zł
	Razem	656.986 zł

[Źródło: dane własne]

3.8.2. Realizacja zapisów Programu Ochrony Powietrza dla Strefy Podkarpackiej.

Corocznie do 30 czerwca jednostki odpowiedzialne za realizację poszczególnych zadań wynikających z Programu Ochrony Powietrza dla Strefy Podkarpackiej, składają informacje o ich wykonaniu do Zarządu Województwa Podkarpackiego. Działania wynikające z POP, które realizuje Gmina Sanok obejmują działania edukacyjne, modernizacje i remonty dróg a w szczególności modernizację ich nawierzchni, termomodernizację obiektów użyteczności publicznej. Z realizacji zadań Gmina Sanok złożyła sprawozdania za rok 2015 i 2016.

3.9 Podnoszenia komfortu akustycznego mieszkańców Gminy Sanok.

W zakresie ochrony akustycznej nie podejmowano działań z wyjątkiem uwzględnienie w przyjmowanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stref izolacyjnych zieleni wzdłuż dróg dojazdowych do terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe. W okresie 2015 – 2016 prowadzone były prace projektowe obwodnicy Miasta Sanoka w ciągu drogi nr 28, który będzie przechodził przez tereny między innymi Gminy Sanok. Projekt został uzgodniony pod względem oddziaływania drogi na klimat akustyczny.

3.10. Minimalizacja oddziaływań promieniowania elektromagnetycznego.

Głównym źródłem oddziaływania elektromagnetycznego na terenie Gminy Sanok są: linie i stacje elektroenergetyczne wysokich napięć, urządzenia radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne. Jednostką kontrolującą poziom promieniowania elektromagnetycznego jest Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie. Z „Raportu o stanie środowiska w województwie podkarpackim w roku 2016” wynika, że na podstawie badań składowej elektrycznej zarówno w roku 2016 jak i w latach 2014-2016 nie stwierdzono przekroczeń pól promieniowania elektromagnetycznego w środowisku.

3.11. Ochrona gleb przed degradacją.

Na terenie Gminy Sanok znajdują się udokumentowane złoża surowców mineralnych głównie kruszywa naturalnego (piasków i żwirów) oraz gazu ziemnego. Dla terenów na których udokumentowano złoża, zostały opracowane dokumenty planistyczne.

W 2016 roku koncesję na eksploatację uzyskało złożo „Łodzian-San”.

Wyłączenia gruntów z produkcji rolniczej oraz rekultywacja gruntów jest zadaniem realizowany przez starostę. Zgodnie z danymi przekazanymi przez Starostwo Powiatowe w Sanockie w latach 2015 - 2016 zrekultywowano 3,5 ha gruntów, a rekultywacja była związana z zakończeniem eksploatacji kopalni odkrywkowych kruszywa.

Tabela 10 Grunty poddane i wymagające rekultywacji.

OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI		2015	2016
Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych	ha	2,37	2,43
Powierzchnia gruntów zrehabilitowanych i przywróconych do stanu właściwego	ha	1,68	1,82
Ilość wykrytych przypadków nielegalnej eksploatacji złóż	Ilość/rok	0	0

[Źródło: dane własne Starostwa Powiatowego w Sanoku]

4. ANALIZA PORÓWNAWCZA.

Dla kontroli realizacji celów założonych w Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Sanok przeprowadzono analizę porównawczą w oparciu o wskaźniki przyjęte w tym dokumencie.

Lp.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość na rok bazowy	Wartość na koniec 2016 roku
EDUKACJA EKOLOGICZNA				
1.	Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjno-edukacyjnych	Ilość/rok	bd	6
2.	Procent liczby mieszkańców objętych działaniami edukacji ekologicznej	%	bd	50 %
OCHRONA PRZYRODY				
1.	Liczba form ochrony przyrody	szt.	24 w tym 11 pomników przyrody	24 w tym 11 pomników przyrody
OCHRONA LASÓW				
1.	Lesistość Gminy	%	39,3	39,9
OCHRONA POWIERZCHNI ZIEMI				
1.	Powierzchnia gruntów zdewastowanych i zdegradowanych	ha	bd	2,43
2.	Powierzchnia gruntów zrehabilitowanych i przywróconych do stanu właściwego	ha	bd	1,82
3.	Ilość wykrytych przypadków nielegalnej eksploatacji złóż	Ilość/rok	bd	0
OCHRONA WÓD				
1.	Klasa jakości wód powierzchniowych	*I-V	FCH* klasa I/II Stan chemiczny DOBRY	FCH* klasa I/II FCH-SZ* klasa II Stan chemiczny PSD**
2.	Długość sieci wodociągowej rozdzielczej	km	47	179

Lp.	Wskaźnik	Jednostka	Wartość na rok bazowy	Wartość na koniec 2016 roku
3.	Długość sieci kanalizacji sanitarnej	km	200	228
4.	Liczba przyłączy kanalizacyjnych	szt.	2822	2931
5.	Liczba przyłączy wodociągowych	szt.	941	1127
6.	Ilość ścieków dostarczonych do oczyszczalni 1. siecią kanalizacyjną 2. wozami asenizacyjnymi	m ³ /rok	1. 1970 2. 1039	1. 2220 2. 1135
7.	Liczba mieszkańców korzystająca z sieci wodociągowej	Ilość osób	4 134	5 472
8.	Liczba mieszkańców korzystająca z kanalizacji sanitarnej	Ilość osób	9 482	11 051
POWIETRZE				
1.	Klasa C jakości powietrza według oceny rocznej; , ,	Klasa jakości powietrza		
	Pył PM10, PM 2,5, Benzen, B(a)P,		Klasa C	Klasa C
	SO ₂ , NO ₂ , Pb, O ₃ , CO, As, Cd, Ni		Klasa A	Klasa A
GOSPODARKA ODPADAMI				
1.	Masa odpadów komunalnych zebranych i odebranych – ogółem	Mg	1621	2158
2.	Masa odpadów komunalnych zebranych i odebranych w formie zmieszanej	Mg	1003	1277
3.	Odsetek masy odpadów komunalnych zebranych i odebranych w formie zmieszanej	%	62	59
4.	Masa odpadów komunalnych zebranych i odebranych selektywnie	Mg	618	881
5.	Odsetek masy odpadów komunalnych zebranych i odebranych selektywnie	%	38	41
6.	Masa odpadów poddanych ponownemu wykorzystaniu i recyklingowi	Mg	308	317
7.	Odsetek masy odpadów poddanych ponownemu wykorzystaniu i recyklingowi	%	19	15
8.	Masa odpadów komunalnych poddanych składowaniu bez przetwarzania	Mg	36	81
9.	Odsetek masy odpadów komunalnych poddanych składowaniu bez przetworzenia	%	2	4
10.	Odsetek mieszkańców Gminy objętych zorganizowanym systemem zbierania i odbierania odpadów komunalnych	%	97	99
11.	Odsetek mieszkańców Gminy objętych zorganizowanym systemem selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych	%	67	80

*FCH – klasa elementów fizykochemicznych; FCH-SZ – klasa elementów fizykochemicznych ze szczególnymi zanieczyszczeniami

**PSD – poniżej stanu dobrego.

Założone w programie cele są realizowane. Większość wskaźników dowodzi o wzroście zaangażowania w ochronę środowiska. Wskaźniki dotyczące edukacji ekologicznej oraz ochrony powierzchni ziemi nie dają pełnego obrazu realizacji celów ze względu na brak wskaźników w roku bazowym. Ujęcie zagadnień w kontekście liczbowym umożliwia łatwą identyfikację aktywności w podejmowaniu działań zmierzających do realizacji celów.

Wskaźniki informujące o pogorszeniu stanu środowisk można zaobserwować w zakresie klasyfikacji wód powierzchniowych (pogorszenie stanu chemicznego wód) oraz w zakresie gospodarki odpadami (odsetek masy odpadów poddanych ponownemu wykorzystaniu oraz recyklingowi i odsetek masy odpadów komunalnych poddanych składowaniu bez przetworzenia).

Pogorszenie uległ stan chemiczny wód z dobrego na poniżej dobrego. Stan chemiczny wód w punktach kontrolnych określony został ze względu na przekroczenie średniorocznych norm jakości we wskaźnikach z grupy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych. Występowanie tych związków w zlewni górnego Sanu jest zjawiskiem charakterystycznym dla tych obszarów i związany jest z występowaniem złóż ropy naftowej.

Wskaźniki dotyczące odsetka odpadów komunalnych poddanych ponownemu wykorzystaniu i recyklingowi oraz odpadów składowanych bez przetwarzania, obliczone zostały w stosunku do masy wszystkich zebranych odpadów. Ze względu na objęcie odbiorem większej ilości odpadów problemowych, których zagospodarowanie nie przewiduje możliwości ponownego użyci i recyklingu oraz zezwala na składowanie bez przetwarzania, wskaźniki te uległy obniżeniu. Jednocześnie objęcie system gospodarki odpadami komunalnymi większej ilości odpadów jest zjawiskiem świadczącym o rozwoju i wypełnieniu celów środowiskowych w dziedzinie gospodarki odpadami.

Nie uległy zmianie wskaźniki jakości powietrza. Klasa C w zakresie zanieczyszczenia powietrza pyłem PM₁₀, PM_{2,5}, Benzen, B(a)P świadczy o złej jakości powietrza w województwie podkarpackim pomimo wdrożonych działań. Głównym źródłem zanieczyszczeń pyłem PM₁₀, PM_{2,5}, Benzen, B(a)P jest niska emisja, pochodząca z terenów mieszkaniowych Gminy Sanok oraz migrująca z terenu Miasta Sanok.

Analizując przyjęte w Programie Ochrony Środowiska zadania należy zauważyć, że zrealizowane zostały, bądź są sukcesywnie na bieżąco realizowane najważniejsze zadania w zakresie ochrony wód, ograniczenia zanieczyszczenia powietrza, i gospodarki odpadami. Powodem braku realizacji niektórych zadań są zwłaszcza:

- bieżąca ocena sytuacji i potrzeb na terenie gminy,
- zmiana priorytetów wykonawczych w realizacji zadań na terenie gminy,
- braki środków finansowych na realizację niektórych zadań,
- przesunięcie terminu realizacji zadania na kolejne lata.

5. PODSUMOWANIE I WNIOSKI.

Program Ochrony Środowiska dla Gminy Sanok na lata 2015 - 2019 z perspektywą na lata 2019 - 2022 stanowi podstawowe narzędzie prowadzenia polityki ekologicznej w gminie. Podstawowym założeniem w tworzeniu programów ochrony środowiska na wszystkich szczeblach, od krajowego do gminnego jest stworzenie mechanizmu zapewniającego doprowadzenie do poprawy stanu środowiska naturalnego i chroniącego środowisko przed degradacją, efektywnego zarządzania środowiskiem a także stworzenia warunków dla wdrożenia wymagań obowiązującego w tym zakresie prawa.

Analizując realizację programu na poziomie gminnym należy pamiętać, że zadania o charakterze wykonawczym, czyli mające bezpośredni wpływ na stan środowiska i związane z jego ochroną przed szkodliwym oddziaływaniem, obciążają samorząd gminy oraz podmioty gospodarcze. Charakter zadań z zakresu ochrony środowiska wykonywany przez samorząd gminny wpływa na możliwości bezpośredniej i pośredniej ochrony środowiska na terenie gminy. Do najważniejszych zrealizowanych zadań można zaliczyć:

- modernizację dróg,
- zadania w zakresie gospodarki wodno-ściekowej,
- zadania w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi.

Raport obrazuje także konieczność podjęcia większych działań w niektórych dziedzinach. Niewątpliwie pilne potrzeby podjęcia bardziej skutecznych działań dotyczą ochrony powietrza przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z niskiej emisji.

Materiały źródłowe:

1. Program Ochrony Środowiska dla Gminy Sanok na lata 2015 - 2019 z perspektywą na lata 2019 - 2022
2. Raport o stanie środowiska w roku 2016 [Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie] <https://wios.rzeszow.pl/publikacje/>
3. Geoserwis GDOŚ <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>
4. Raporty Głównego Urzędu Statystycznego <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/start>
5. Sprawozdanie z wykonania budżetu Gminy Sanok od 1.01.2015 do 31.12.2015
6. Sprawozdanie z wykonania budżetu Gminy Sanok od 1.01.2016 do 31.12.2016